

Rapportens tittel:

**Nitelva, Nittedal kommune
Prøvekrepsing 2012**

Rapport nr:

7

Dato:

2012.11.26.

Forfatter:

Pål Sindre Svae

Oppdragsgiver:

Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Emneord:

Nitelva, kreps, utslipp, Åsbekken, krepsepest, pH, forurensing, gift

Ekstrakt:

Prøvekrepsingen ble utført i 3 perioder, 21.-24. august, 6.-7 september og 11.-12. september. Det ble prøvekrepsing på totalt 17 lokaliteter, med en total innsats på 170 teinedøgn. Det ble kun fanget kreps på de fire øverste lokalitetene.

Innhold

1. OMRÅDEBESKRIVELSE OG METODE	4
OMRÅDEBESKRIVELSE	5
METODIKK	5
2. RESULTATER	6
OVERSIKT OVER RESULTATET	6
3. DISKUSJON	7
Giftutslipp	8
Krepsepest	9
Surhet	10
Tiltak	10

Områdebeskrivelse

Nitelva har sitt utspring rett oppstrøms Harestuvannet i Lunner kommune i Oppland. Elva har en lengde på ca 37 km og et fall på ca 130 meter. Den øverste delen av Nitelva kalles Hakadalselva, fra navnet på kommunen den renner igjennom. Nitelva er en svært variert elv, med sterke stryk i de øvre delene til mer sakteflytende og bred i nederste delene. Elva har tidligere vært utsatt for kloakkutslipp og dårlig vannkvalitet. Det er nå 3 renseanlegg i Nitelva.

Krepsen i Nitelva er en naturlig bestand av edelkreps (*Astacus astacus*) (Huitfeldt-Kaas 1918). Tidligere hadde Nitelva en veldig god krepsebestand, med store fangster for de grunneierne som fisket. Som for mange andre edelkrepsbestander, har bestanden i Nitelva blitt mindre og mindre de siste tiårene. Likevel forteller flere grunneiere om et relativt godt fiske de siste årene, dog på små områder i elva. I Nitelva har man trolig en kontinuerlig tilførsel av kreps fra Harestuvannet, da det er en god bestand der. Det var derfor interessant å undersøke om hvordan det står til med krepsebestanden i elva.

Metodikk

Elva ble på forhånd delt opp i 13 prøvefiskelokaliteter, men det ble lagt til fire lokaliteter til, da det ikke ble fanget kreps på de opprinnelige 13 lokalitetene.

Prøvekrepsingen ble utført med krepseteiner av spiraltypen, laget av Lini AB. Teinene har maskevidder på 12 mm, og åpning i begge ender. Det ble benyttet taulenker med fem teiner på hver lenke, og 2 lenker på hver lokalitet. Hver teine ble agnet med halv mort. Teinene ble satt ut på ettermiddagen og tatt opp morgenen etter. Selve utsettingen av teinene ble utført med vading der dypet tillot det, og kasting fra land der det var dypere.

Det ble målt surhet (ph) på tre lokaliteter, relativt jevnt fordelt på elvens løp.

Figur 2: Detaljert kart over lokalitetene 14 og 15, samt Åsbekkens utløp. Kartgrunnlag: Statens Kartverk.

Videre nedstrøms for lokalitet 14 ble det ikke fanget kreps, til tross for at flere av lokalitetene hadde bunnsubstrat som er egnet for krepsen.

Krepsene som ble fanget hadde lengder fra 62mm til 102mm. Det ble hovedsakelig fanget kreps under minstemålet i Nitelva, da kun 18 av de 133 fangete krepsene var over minstemålet på 95 mm. Kun 3 av de fangete krepsene var myke i skallet, slik at fangbarheten på krepsen var trolig ikke negativt påvirket av skallskifte.

Surheten i Nitelva ble målt på 3 steder, og hadde verdier fra 5,9 - 6,2 pH (tabell 2).

Tabell 2: Surheten ble målt på 3 lokaliteter i Nitelva.

Dato	Lokalitet	pH
12.sep	1	6,22
12.sep	5	6,01
12.sep	15	5,97

Det ble også fanget flere ørret i krepseteinene, spesielt på de øverste lokalitetene. Fisken som ble fanget var fra 15 – 35 cm, og i fin kondisjon. All ørret ble sluppet ut igjen.

3. Diskusjon

Krepsebestanden i Nitelva er tydelig svak, sett elva over ett. I de øverste delene av elva er det en god bestand, men nedover i elva var krepsen totalt fraværende i fangstene. Flere grunneiere forteller at de for bare 2 -3 år siden fanget over 100 kreps på en lokalitet. Siden det hovedsakelig ble fanget små kreps (under 95 mm),

derfor tyde på at overløp fra pumpestasjonene ikke er skyld i at krepsen er fraværende i store deler av elva. Likevel kan det være mindre utslipp av giftstoffer som krepsen ikke tåler som ikke kommer frem i oversikten over overløp fra pumpestasjonene.

Krepsepest

Et alternativt svar den store forskjellen mellom lokalitet 14 og 15 kan være krepsepest. Krepsepest er en svært smittsom sykdom som forårsakes av en eggsporesopp. Sykdommen smitter gjennom infisert vann eller via signalkreps som er bærer av sykdommen. Signalkrepsen tåler krepsepest, og sprer sykdommen til edelkrepsen. Når krepsepest kommer inn i en edelkrepsbestand dør som regel all edelkreps. Hvis krepsepest har kommet inn fra Åsbekken, har den trolig kommet inn via sporer i vannet. Hadde det blitt satt ut signalkreps direkte i Nitelva ville det trolig dukket opp signalkreps i fangsten. Hvor eventuelt krepsepest har kommet fra er vanskelig å si, men det kan være satt ut signalkreps i områder som renner ut i Åsbekken. Dette må undersøkes nærmere ved et prøvefiske.

Siden det ble fanget kreps rett nedstrøms bekken tyder det på at det er en stund siden det eventuelt var et utbrudd, og at det har vandret frisk edelkreps ned fra områdene oppstrøms.

Det ble fanget betydelig med kreps på de to øverste lokalitetene, som ligger oppstrøms de to demningene ved Hakaldal Verk, som fungerer som spredningshinder for krepsepest. Det er dog påfallende at et eventuelt krepsepestutbrudd heller ikke har spredd seg opp til den nederste av de to nevnte demningene, slik det kan gjøre med for eksempel fisk som bærer sporer av krepsepest. Siden det ble fanget kreps på lokalitet 15 virker det ikke å være et krepsepestutbrudd, da det ikke er noen vandringshindrer mellom lokalitet 14 og 15.